

KAMIL LATOS¹Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
ORCID: 0000-0002-4701-646X

DOI : 10.14746/rie.2023.17.20

Wzmacnianie bezpieczeństwa strefy Schengen: problematyka wielkoskalowych systemów informacyjnych w polityce bezpieczeństwa Unii Europejskiej

Wprowadzenie

Zainicjowany w drugiej połowie lat 40. XX w. proces integracji europejskiej stanowił złożony, a zarazem przełomowy okres dla społeczności starego kontynentu. Tendencje międzypaństwowej integracji rozwijane były m.in. w ramach Wspólnot Europejskich (WE) tj. Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Barcik, Wentkowska, 2014). Przełom integracyjny nastąpił za sprawą EWG, w ramach której zapewniono swobodny przepływ towarów, usług, kapitału i obywateli państw Wspólnoty. Jednakże ograniczanie wspomnianych swobód do sfery ekonomicznej, a następnie również edukacyjnej (np. kształcenia zawodowego studentów) wraz z barierami dialogu politycznego nt. uniwersalnego przepływu osób, uwarunkowało realizację tego pomysłu poza strukturami wspólnotowymi (Barcik, Wentkowska, 2014, s. 1–20).

Inicjatorem uniwersalnego i swobodnego przepływu osób była Republika Federalna Niemiec oraz Francja. Na mocy umowy z Saarbrücken z 13 lipca 1984 r., strony zobowiązały się do podjęcia działań na rzecz ułatwień w przekraczaniu lądowych przejść granicznych obu państw, standaryzacji polityki wizowej oraz systemów prawnych (Wawrzyk, 2006, s. 24–25). Zainteresowanie inicjatywą ze strony państw Beneluksu (Belgia, Holandia, Luksemburg) doprowadziło do przyjęcia 14 czerwca 1985 r. Układu z Schengen, który stanowił rozszerzenie porozumienia z 1984 r. (Cymbranowicz, 2020, s. 102; *Układ...*, 1985).

Strony Układu rozpoczęły proces stopniowego znoszenia kontroli na granicach wewnętrznych, z zamiarem całkowitego ich zniesienia (*Układ...*, 1985). Idea „obszaru bez granic” wiązała się jednak z szeregiem dylematów dla umawiających się stron. Brak gotowych rozwiązań w stosunku do rozbieżności systemów prawnych, kompetencji służb, wizji współpracy, procedur wymiany informacji czy regulacji polityki wizowej, azylowej i migracyjnej, uniemożliwił natychmiastową realizację założonego celu.

Identyfikacja wyzwań polityczno-prawnych, a zarazem świadomość eskalacji zagrożeń transgranicznych będącej efektem zniesienia kontroli na granicach wewnętrznych uwarunkowała intensyfikację działań politycznych w obszarze środków

¹ Artykuł udostępniany jest na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa – na tych samych warunkach 4.0.

wykonawczych Układu. 19 czerwca 1990 r. podpisano Konwencję Wykonawczą do Układu z Schengen, (KWS) (*Konwencja...*, 1990a), ustanawiając obligatoryjne środki wykonawcze „obszaru bez granic”. Poza standaryzacją procedur ochrony i kontroli na granicach zewnętrznych, współpracy sądowej i policyjnej (zob. Wawrzyk, 2008) czy zakresowego ujednoczenia polityki wizowej, azylowej i migracyjnej (Czapliński, 2005, s. 20–30) w celu zrównoważenia negatywnych skutków zniesienia kontroli na granicach wewnętrznych ustanowiono również System Informacyjny Schengen (SIS) (*Konwencja...*, 1990a).

Wejście w życie KWS w 1995 r., równoległy sukces SIS, a następnie włączenie na mocy tzw. protokołu schengenskiego do traktatu amsterdamskiego z 1997 r. *acquis* Schengen do porządku prawnego Unii Europejskiej (UE) (Szlachter, 2007, s. 104, 111–112), zainicjowało proces wieloaspektowego wykorzystania wielkoskalowych systemów informacyjnych (WSI) w polityce bezpieczeństwa UE. W celu efektywnego zarządzania granicami zewnętrznymi i migracjami, wzmocnienia bezpieczeństwa strefy Schengen, wsparcia dla polityk unijnych, a także przez wzgląd na rozszerzenie UE, pojawienie się nowych wyzwań i eskalację zagrożeń (np. nielegalną migracją, międzynarodowym terroryzmem) oraz dynamiczny postęp technologiczny, uwarunkowana została konieczność modernizacji i wdrożenia innowacyjnych instrumentów (zob. Wawrzyk, 2012). Istotny okres dla modernizacji i wdrażania unijnych WSI przypada na drugą dekadę i początek lat 20. XXI w., kiedy w ramach tzw. pakietu inteligentnych granic oraz decyzji organów UE zmodernizowano bądź rozpoczęto proces wdrażania innowacyjnych systemów informacyjnych (Cymbranowicz, 2020, s. 114), jednocześnie zwiększając ich interoperacyjność (Gajda, 2020, s. 58–64).

Przedmiotem artykułu jest analiza WSI UE zarządzanych w wymiarze operacyjno-technicznym przez Europejską Agencję ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (eu-LISA²) (zob. Gajda, 2023). Temat obejmuje funkcjonujące WSI tj. SIS, Europejski Zautomatyzowany System Rozpoznawania Odcisków Palców i Wizowy System Informacyjny i wdrażane instrumenty tj. Europejski System Przekazywania Informacji z Rejestrów Karnych o Obywatelach Państw Trzecich, System Wjazdu/Wyjazdu oraz Europejski System Informacji o Podróży oraz Zezwoleń na Podróż.

Ze względu na zamieszanie terminologiczne i brak definicji legalnej przyjęto, że WSI to funkcjonujący na wielką skalę, scentralizowany zbiór wzajemnie powiązanych elementów, których sumaryczną funkcją jest agregowanie i przetwarzanie (w tym zautomatyzowane) ogromnej ilości danych alfanumerycznych³ i/lub biometrycznych w czasie rzeczywistym przy użyciu technik komputerowych. Z kolei system informatyczny rozumiany jest jako „wydzielona, skomputeryzowana część systemu informacyjnego” (Wornalkiewicz, 2020, s. 67).

Celem artykułu jest określenie pierwotnych oraz aktualnych założeń formalnych i funkcjonalności WSI UE (według stanu na październik 2022 r.), wskazanie ich roli,

² Poza zarządzaniem (planowaniem, organizowaniem i sprawowaniem bieżącej kontroli) WSI eu-LISA odpowiada za, wdrażanie innowacyjnych rozwiązań i systemów informacyjnych, zapewnienie interoperacyjności WSI oraz świadczenie wsparcia dla krajowych służb i instytucji w zakresie technicznym, technologicznym i administracyjno-proceduralnym (zob. Wyligiła, 2019, s. 123).

³ Dane alfanumeryczne – dane przedstawione za pomocą liter, cyfr, znaków i symboli specjalnych.

istoty, a także identyfikacja czynników warunkujących modernizację i wdrażanie innowacyjnych instrumentów, równoległe obrazując ich przebieg. Celem pośrednim jest zdefiniowanie kierunku polityki bezpieczeństwa UE w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa strefy Schengen w XXI w.

Autor założył, że WSI odgrywają współcześnie fundamentalną rolę w utrzymaniu i wzmacnianiu bezpieczeństwa, zarządzaniu migracjami i granicami zewnętrznymi strefy Schengen. Modernizacja i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań zostało zdeterminowane m.in. rozwojem współpracy w zakresie polityk UE oraz pojawieniem się nowych wyzwań i eskalacją zagrożenia terroryzmem i nielegalnymi migracjami. Przyjęty adaptacyjno-proaktywny kierunek polityki bezpieczeństwa UE stanowi efektywny mechanizm wzmocnienia bezpieczeństwa strefy Schengen. Za rażący problem uznaje się natomiast długotrwałe opóźnienia czasowe w modernizacji i wdrażaniu nowych rozwiązań.

Fundament badań stanowiła metoda analizy instytucjonalno-prawnej, w ramach której przeanalizowano oficjalne akty normatywne oraz dokumenty UE stanowiące formalno-prawne podstawy funkcjonowania WSI. Metoda komparatystyczna pozwoliła natomiast na wskazanie podobieństw, różnic, zmian, a także identyfikację uwarunkowań przyjmowanych decyzji o modernizacji i wdrażaniu innowacyjnych WSI.

System Informacyjny Schengen – SIS

Bezpośrednią reakcją na powstały deficyt bezpieczeństwa wywołany zniesieniem kontroli na granicach wewnętrznych Schengen było wdrożenie innowacyjnego instrumentu w postaci Systemu Informacyjnego Schengen. SIS został ustanowiony na mocy Tytułu IV KWS i zaczął funkcjonować w 1995 roku (Wyligała, 2019, s. 106). Istotą SIS jest zagwarantowanie jego użytkownikom jednolitego zestawu informacji nt. osób i przedmiotów przy wykorzystaniu zautomatyzowanych narzędzi wyszukiwania m.in. w celach kontroli granicznych, policyjnych czy wydawania dokumentów pobytowych (*Konwencja...*, 1990a, art. 92).

Cel SIS sprowadzający się do zapewnienia oraz utrzymania wysokiego poziomu bezpieczeństwa wewnętrznego Schengen realizowany jest w oparciu o system katalogowania wpisów. Pierwotnie katalog obejmował wpisy dotyczące osób poszukiwanych w celu aresztowania, objętych decyzją odmowy wjazdu, zaginionych, których obecność jest niezbędna dla procedur sądowych (np. świadków), osób i pojazdów, wobec których należy przeprowadzić kontrolę niejawną lub szczególną czy przedmioty zaklasyfikowane do zajęcia, wykorzystania w postępowaniu karnym np. pojazdy i broń palna (*Konwencja...*, 1990a, art. 93, 95–100). Wpisy konstruowane są w oparciu o niezbędne dane identyfikacyjne, m.in. dane osobowe, obywatelstwo czy szczególne cechy wizualne. W stosownych przypadkach wpis zawiera informacje nt. tego czy dana osoba jest uzbrojona, agresywna oraz wskazuje jakie działania należy wobec niej podjąć (*Konwencja...*, 1990a, art. 94).

Atuty swobodnego przepływu osób, dynamicznie postępująca integracja oraz warunkowe korzystanie z systemu w celu zniesienia kontroli na granicach wewnętrznych doprowadziło do pierwszej dysfunkcji SIS. Infrastruktura techniczna pierwowzoru tzw. SIS1 była zdolna do obsługi 12 państw. Włączenie w ramy SIS do 2000 r.

Hiszpanii, Portugalii, Włoch, Austrii i Grecji oraz planowane uruchomienie systemu w 2001 r. w Finlandii, Danii, Szwecji i Islandii, prowadziło do paraliżu akcesyjnego nowych państw (Czaplicki, 2021, s. 125). W obliczu wyzwania w 2001 r. SIS1 rozwinęto do poziomu SIS+, posiadającego zdolność obsługi 18 państw (Wawrzyk, 2008; Ministry..., b.d.). W międzyczasie na rzecz dodania nowych funkcjonalności i zwiększenia zasięgu operacyjnego przedstawiono propozycję wdrożenia SIS 2.0 (Rozporządzenie Rady (WE) nr 2424/2001). Punkt kulminacyjny osiągnięto w 2004 r. w związku z deklaracjami 9 nowych członków UE o przystąpieniu do SIS. Opóźnienie modernizacji SIS+ uwarunkowało przyjęcie alternatywnego rozwiązania przejściowego zaproponowanego przez Portugalię. Zaakceptowane w 2006 r. i wdrożone we wrześniu 2007 r. rozwiązanie SISOne4All polegało na podłączeniu państw do zreplikowanego portugalskiego SIS+ przy pomocy specjalistycznego oprogramowania (Drożdżkowska, 2008, s. 8).

SIS 2.0 formalnie ustanowiono między 2006 a 2007 r. (Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 1987/2006; Decyzja Rady 2007/533/WSiSW). Fundamentalne zasady i regulacje SIS+ zostały powielone i rozwinięte w obu dokumentach. Infrastrukturę SIS 2.0 zaprojektowano w oparciu o system centralny, systemy krajowe, łączącą je infrastrukturę łączności oraz Krajowe Biura SIRENE odpowiadające za wymianę informacji uzupełniających (Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 1987/2006, art. 4). Modernizacja zapewniła SIS zdolność zautomatyzowanego przetwarzania danych biometrycznych, realizowanych na warunkach postanowień konwencji z Prüm. Wprowadzono również funkcje odsyłaczy i łączenia wpisów (np. osoby i przedmiotu), prowadząc do wzrostu skuteczności działań weryfikacyjno-identyfikacyjnych właściwych organów (Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 1987/2006, art. 20, 22). W rezultacie wdrożenia rozwiązań technicznych, migracji danych oraz trwających niemal 5 lat testów, 9 kwietnia 2013 r. uruchomiono SIS 2.0 (*Uruchomienie...*, 2013).

Pojawienie się nowych wyzwań, eskalacja zagrożenia terroryzmem i nielegalną migracją oraz zidentyfikowanie luk informacyjnych uwarunkowało modernizację SIS w 2018 r. Nowe ramy prawne ustanowiono w oparciu o podział zakresowy współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1862), odpraw granicznych (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1861) oraz do celów powrotu nielegalnych migrantów (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1860). Modernizacja systemu przebiegała stopniowo, zmodernizowany SIS 2.0 został uruchomiony 7 marca 2023 r.

Fundamentalna zmiana sprowadziła się do rozszerzenia katalogu wpisów przetwarzanych w SIS 2.0. Pierwotne rozwiązania uzupełniły wpisy dotyczące obywateli państw trzecich objętych decyzją nakazującą powrót (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1860), nieznanych osób poszukiwanych w celu zidentyfikowania (podejrzanych o popełnienie poważnych przestępstw), osób zagrożonych uprowadzeniem (wpisy prewencyjne) czy osób lub przedmiotów, wobec których należy przeprowadzić rozpytanie kontrolne (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1862). Tym samym podejście reaktywne UE uzupełniły rozwiązania proaktywne, wyprzedzające potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa strefy Schengen i jej obywateli.

Równolegle rozszerzono katalog przetwarzanych danych. W ujęciu alfanumerycznym system uzyskał zdolność przetwarzania danych z dokumentów identyfikacyjnych

oraz o nich, natomiast w przypadku danych biometrycznych katalog rozszerzono o odciski dłoni i profile DNA (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1862, art. 20, 32). Ponadto w marcu 2018 r. SIS 2.0 zintegrowano z Zautomatyzowanym Systemem Identyfikacji Linii Papilarnych (AFIS). AFIS jest zautomatyzowanym narzędziem zdolnym do przetwarzania i porównywania płaskich, przetoczonych oraz zabezpieczonych odcisków palców (zob. *Sprawozdanie Komisji...*, 2016a). Na rzecz efektywności AFIS dookreślono procedury poboru i przetwarzania danych daktyloskopijnych, prowadząc do wzrostu zdolności identyfikacyjnych organów i przeciwdziałaniu przestępczości. SIS 2.0 zintegrowano również np. z technologią automatycznego rozpoznawania tablic rejestracyjnych (ANPR) czy bazą danych Interpolu zawierającą informacje o dokumentach podróży i dokumentach tożsamości, które zostały uprzednio zgłoszone jako skradzione, zagubione, unieważnione lub nieważne (SLTD) (Wyligala, 2019, s. 107).

W celu zapewnienia bezpieczeństwa przetwarzanych danych, dostęp do systemu jest zastrzeżony dla właściwych organów i instytucji. Pierwotnie dostęp do SIS posiadały służby graniczne, policyjne, celne oraz organy wizowe i imigracyjne (*Konwencja...*, 1990a, art. 101). W celu zwiększenia funkcjonalności SIS w 2006 r. dostęp uzyskały organy sądownicze (Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 1987/2006, art. 27) oraz w ograniczonym stopniu Europol i Eurojust (Decyzja Rady 2007/533/WSiSW, art. 41–42). Obowiązujące ramy prawne przyznały dostęp krajowym organom naturalizacyjnym, organom właściwym do wykrywania i zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1861, art. 34), organom rejestrującym pojazdy i broń palną (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1862, art. 45–47) oraz zespołom Europejskiej Agencji Straży Granicznej i Przybrzeżnej (FRONTEX) (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1861, art. 35–36). Na mocy sprawowanego mandatu rozszerzono dostęp Eurojustu i Europolu do wyszukiwania i porównywania danych w SIS (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1862, art. 48–49). Rozszerzenie dostępu pozwoliło na pełniejsze wykorzystanie potencjału operacyjnego systemu i właściwych organów, a także usprawniło procedury użytkowania SIS 2.0.

O istocie SIS świadczą statystyki operacyjne. Zgodnie z raportem agencji eu-LISA, w 2021 r. w SIS przetwarzano 89,99 mln wpisów, obejmując m.in. wpisy dotyczące dokumentów (67,6 mln), bezpieczeństwa (6,59 mln), natomiast wpisy dotyczące osób stanowiły wyłącznie 1,07% zagregowanych danych (962 tys.). Strony Układu otrzymały dostęp do systemu 6 mld 991 mln razy i zabezpieczyły 222 967 trafień. Najwięcej wyszukiwań dokonano w Holandii (2,55 mld), Francji (854 mln), natomiast w Polsce było to 273 mln wyszukiwań (European Union Agency..., 2022a).

Europejski Zautomatyzowany System Rozpoznawania Odcisków Palców – Eurodac

Uniwersalne prawo do azylu ustanowiono już w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r. (*Powszechna Deklaracja...*, 1948, art. 14). Rozwinięcie pierwotnych założeń zawarto w Konwencji Genewskiej z 1951 r. i Protokole Nowojorskim

z 1967 r. (*Konwencja...*, 1951). W konwencji uchodźcę zdefiniowano jako cudzoziemca obawiającego się prześladowania w kraju pochodzenia ze względu na rasę, wyznanie, narodowość czy przekonania, równoległe zaś nie chce lub nie może korzystać z ochrony państwa, na terenie którego przebywa (*Konwencja...*, 1951, art. 1). Zapisy prawa zwyczajowego ONZ ustanowiły fundament polityki azylowej WE.

Na mocy postanowień Konwencji Dublińskiej z 15 czerwca 1990 r., strony zobowiązały się do rozpatrzenia każdego wniosku o azyl, zgodnie z hierarchicznym kryterium pozwalającym na wskazanie państwa właściwego do rozpatrzenia określonego wniosku o azyl (*Konwencja...*, 1990b, art. 4–8). Rozwiązania tzw. systemu Dublin I stanowiły podstawę tworzonego od 1999 r. Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego (WESA).

Efektywne zarządzanie wnioskami azylowymi determinowane jest zdolnościami identyfikacyjno-weryfikacyjnymi tożsamości wnioskodawców i zatrzymanych nielegalnych migrantów. Instrumentem wykonawczym postanowień dublińskich i polityki azylowej UE jest ustanowiony 11 grudnia 2000 r. Europejski Zautomatyzowany System Rozpoznawania Odcisków Palców. Eurodac to funkcjonująca od 2003 r. unijna baza danych biometrycznych, w której pierwotnie przetwarzano odciski palców osób ubiegających się o azyl i zatrzymanych nielegalnych migrantów (Rozporządzenie Rady (WE) nr 2725/2000; Wawrzyk, 2012, s. 216–220).

System funkcjonuje w oparciu o powszechny obowiązek poboru odcisków palców od wszystkich ubiegających się o azyl (pierwotnie powyżej 14 r.ż.). Informacje z wniosku tj. pochodzenie, płeć, miejsce złożenia wniosku i pobrane dane daktyloskopijne wprowadzane są do Eurodac w celu zautomatyzowanego porównania ich z zasobami bazy centralnej (Rozporządzenie Rady (WE) nr 2725/2000, art. 4). W celu zapewnienia wysokiej skuteczności instrumentu, użytkownicy zobowiązani są do wprowadzania danych w jakości pozwalającej na zautomatyzowane ich porównanie. W sytuacji złej jakości danych, jednostka centralna kieruje wniosek o przekazanie danych spełniających minimalne standardy (Rozporządzenie Rady (WE) nr 407/2002, art. 3). Należy podkreślić, że przeszukiwanie danych pozostaje ograniczone do wpisów wygenerowanych w obrębie danego państwa, z wyjątkiem sytuacji trafienia lub negatywnego wyniku porównania (Rozporządzenie Rady (WE) nr 2725/2000, art. 4, 15).

Istotna modernizacja Eurodac miała miejsce w 2013 r., uwarunkowana ustanowieniem tzw. Dublin III (zob. Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 604/2013). W celu uzupełnienia luki informacyjnej rozszerzono zakres stosowania Eurodac o kategorię bezpaństwowców (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 603/2013, art. 1). Natomiast na rzecz poprawy bezpieczeństwa strefy Schengen właściwe organy krajowe oraz sekcje Europolu odpowiedzialne za wykrywanie i zwalczanie poważnej przestępczości i terroryzmu uzyskały dostęp do Eurodac w celu porównania posiadanych i zabezpieczonych danych daktyloskopijnych (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 603/2013, art. 5–7).

Szczyt kryzysu migracyjnego między 2015–2016 r. uwypuklił luki WESA, a w szczególności niewydolność systemu dublińskiego. Wypracowane standardy okazały się nieskuteczne w obliczu 2,6 mln wniosków azylowych oraz kryzysu „państw pierwszej linii” (*Wnioski...*, 2022). Już w 2016 r. zainicjowano zmiany WESA i reformę systemu dublińskiego. W celu zwiększenia efektywności zarządzania granicami

zewnątrznymi, unijnym systemem azylowym i przeciwdziałaniu nielegalnej migracji zapowiedziano modernizację Eurodac. Trwające procedury negocjacyjne doprowadziły do przedłożenia propozycji zbiorczego pakietu o migracji i azylu w 2020 r., natomiast mandat negocjacyjny w sprawie modernizacji Eurodac zatwierdzono 10 czerwca 2022 r. (Komunikat prasowy Rady UE, 2022).

Problem fałszowania tożsamości, handlu dokumentami czy nieskomplikowane procedury zmian danych osobowych i wizualnych uwarunkowały rozszerzenie katalogu przetwarzanych danych w Eurodac o wizerunki twarzy oraz bardziej szczegółowe dane osobowe i informacje nt. dokumentów podróży. Na potrzeby bezpieczeństwa rozszerzony zostanie dostęp Europolu do Eurodac oraz obniżony zostanie próg wieku osób, od których można pobrać odciski palców do 6 r.ż. Ponadto dla celów powrotu i readmisji zakres Eurodac zostanie rozszerzony o wpisy dotyczące migrantów, którzy równolegle nie są wnioskodawcami, a nielegalnie przebywają na terenie UE i wpisy identyfikujące osoby sprowadzone na ląd podczas prowadzenia operacji poszukiwawczo-ratowniczych na morzu (Orav, 2022; zob. European Commission, 2020). W konsekwencji sytuacji uchodźczej wywołanej wojną w Ukrainie postulowano o rejestrację w Eurodac osób korzystających z ochrony tymczasowej. Jednakże zgodnie z wytycznymi operacyjnymi dane masowo uciekających powinny być rejestrowane w rejestrach krajowych (Komunikat Komisji, 2022). Zakończenie modernizacji Eurodac planuje się na kwiecień 2024 r.

W 2021 r. do Eurodac przesłano 855 tys. zestawów danych. Zestawy obejmowały 511 tys. wpisów danych obywateli państw trzecich i bezpaństwowców wnioskujących o udzielenie azylu, 132 tys. zestawów zatrzymanych nielegalnych migrantów podczas przekroczenia granic zewnętrznych, 212 tys. wyszukiwań przebywających nielegalnych migrantów na terytorium państw członkowskich, 544 wyszukiwania przez organy ścigania oraz 20 wniosków Europolu o porównanie danych. Liczba trafień wyniosła ponad 610 tys. (European Union Agency..., 2022b).

Wizowy System Informacyjny – VIS

Próby ustandaryzowania unijnej polityki wizowej podjęto już w KWS, gdzie określono m.in. zasady przekraczania granic zewnętrznych, warunki odmowy wjazdu czy jednolite standardy systemu wizowego (*Konwencja...*, 1990a). Zabiegi te nie wykluczyły jednak zagrożeń nielegalną migracją. Na rzecz urzeczywistnienia idei efektywniejszego zarządzania migracjami i przeciwdziałania nielegalnej migracji podczas spotkania w Sewilli w 2002 r. Rada Europejska za priorytet uznała dokonanie aktualnego przeglądu państw objętych obowiązkiem wizowym i zwolnionym z obowiązku wizowego oraz ustanowienie wspólnego systemu identyfikacji danych wizowych (*Presidency...*, 2002, s. 8). Lista funkcjonuje już od 2001 r., klasyfikując obecnie 102 państwa z nałożonym obowiązkiem wizowym, 64 zwolnione z obowiązku wizowego i 2 regiony specjalne (Hongkong i Makau), (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1806).

Instrumentem wykonawczym unijnej polityki wizowej jest ustanowiony 8 czerwca 2004 r. Wizowy System Informacyjny (Decyzja Rady 2004/512/WE). Istota VIS spro-

wadza się do zapewnienia zautomatyzowanego przetwarzania i wymiany informacji wizowych między stronami strefy Schengen. Decyzja rzeczowo określiła założenia funkcjonalne, głównym jej celem było ustanowienie formalnej podstawy i włączenie VIS w budżet finansowania UE.

Nowelizacja podstawy prawnej w 2008 r. oraz osiągnięcie zdolności operacyjnej 11 października 2011 r. (Badźmirowska-Masłowska, 2013, s. 90), nie oznaczało pełnowymiarowego wdrożenia VIS. System uruchamiano stopniowo w oparciu o priorytetowe kryteria regionów (Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 767/2008, art. 48) tj. zagrożenia nielegalną migracją (Afryka Północna), zagrożeń dla bezpieczeństwa (Bliższy Wschód) czy możliwości gromadzenia danych biometrycznych (Zatoka Perska) (Decyzja Komisji..., 2009, art. 1). Pełnowymiarowe połączenie właściwych placówek konsularnych i przejść granicznych scentralizowanym VIS nastąpiło dopiero w lutym 2016 r. (VIS SCG, 2021, s. 3).

Meritum funkcjonalności VIS sprowadzało się pierwotnie do uproszczenia procedury składania i rozpatrywania wniosków o wize krótkoterminowe, efektywnej identyfikacji i weryfikacji wnioskodawców oraz poprawy bezpieczeństwa, w tym walki z handlem wizami czy kradzieżą tożsamości (Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 767/2008, art. 1). Pełny dostęp do VIS posiada personel placówek konsularnych, dostęp do przeglądania i wyszukiwania uzyskały organy imigracyjne i straż graniczna. Na rzecz wykrywania i zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu dostęp (na wniosek) otrzymał Europol i właściwe organy krajowe (Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 767/2008, art. 3, 6).

W VIS przetwarzane są dane alfanumeryczne tj. dane osobowe, informacje nt. wniosku, cel podróży oraz dane biometryczne tj. fotografie i odciski palców (Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 767/2008, art. 5, 9). Wnioskujący po raz pierwszy, bądź po upływie 5 lat od wygaśnięcia ostatniej wize, musi obligatoryjnie zjawić się osobiście w celu pobrania od niego danych daktyloskopijnych. Należy zaznaczyć, że kategorie przetwarzanych danych są jednolite wyłącznie na etapie złożenia wniosku, następnie różnią się w zależności od wydanej decyzji (zob. Rozporządzenie PE i Rady (WE) nr 767/2008, art. 9–14).

Problem ówczesnego VIS sprowadza się do powstałej luki informacyjnej. Brak informacji nt. pozostałych dokumentów upoważniających do swobodnego przemieszczania się w strefie Schengen np. wiz długoterminowych oraz ich wnioskodawców stwarzał poważne ryzyko dla bezpieczeństwa publicznego. Ponadto pojawienie się nowych wyzwań w dziedzinie zarządzania wizami, granicami i bezpieczeństwem, słaba jakość wprowadzanych danych czy wielokrotny pobór odcisków od tych samych wnioskodawców obniżał efektywność instrumentu (*Sprawozdanie Komisji...*, 2016b, pkt 3.1). Trwający od 2018 r. proces negocjacyjny doprowadził finalnie 7 lipca 2021 r. do przyjęcia przepisów modernizacyjnych VIS (Rozporządzenie PE i Rady UE nr 2021/1134).

W celu uzupełnienia luki informacyjnej, VIS uzyskała zdolność przetwarzania informacji nt. wiz długoterminowych, dokumentów pobytowych i części decyzji z nimi związanych oraz wizerunków cyfrowych pobranych podczas składania wniosku. Rozszerzony zostanie katalog przetwarzanych danych o skany dokumentów podróży oraz obniżony zostanie próg wieku osób do lat 6, od których można pobrać odciski palców

(Rozporządzenie PE i Rady UE nr 2021/1134, art. 1, 5). Na rzecz precyzyjniejszej zautomatyzowanej identyfikacji i weryfikacji wnioskodawców, wdrożone zostaną kanały interoperacyjności z innymi WSI, narzędziami interoperacyjności i bazami danych. Ponadto prawo dostępu do VIS otrzymają organy azylowe, na potrzeby wykrywania, zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu oraz identyfikacji osób zaginionych bądź ofiar handlu ludźmi Europol oraz FRONTEX (Rozporządzenie PE i Rady UE nr 2021/1134, art. 21–22, 45). W celu weryfikacji podróżnych, pośredni dostęp do systemu uzyskali międzynarodowi przewoźnicy, którzy za pośrednictwem portalu dla przewoźników będą kierować zapytania do VIS. Wynik udzielany w postaci komunikatu „ok/not ok” wskaże czy dany pasażer posiada ważny dokument upoważniający go do podróży czy też nie (Rozporządzenie PE i Rady UE nr 2021/1134, art. 45 ust. a). Modernizacja VIS planowo ma zakończyć się z końcem 2023 r.

W 2021 r. w VIS przeprowadzono 80,8 mln operacji. Natomiast z końcem 2019 r. w VIS przetwarzano informacje z ok. 77 mln wniosków wizowych i 68 mln zestawów odcisków palców. Średni czas przetwarzania informacji dla wyszukiwań alfanumerycznych wyniósł 0,76 sekundy natomiast biometrycznych 1,44 sekundy. Między 2019 a 2021 r. zarejestrowano 8,2 mln wniosków wizowych, z czego wydano 7,1 mln (European Union Agency..., 2022c).

Europejski System przekazywania informacji z rejestrów karnych o obywatelach państw trzecich – ECRIS-TCN

„Obszar bez granic” to również przestrzeń sprzyjająca niekontrolowanym przepływom przestępców np. morderców, gwałcicieli, porywaczy czy terrorystów. Środki kompensacyjne tego stanu rzeczy sprowadzają się do szybkiej i efektywnej wymiany informacji nt. prawomocnych wyroków skazujących. Rozwiązania w tym zakresie przyjęto już w 1959 r. w Strasburgu (*Europejska Konwencja...*, 1959), jednakże brak jednolitych procedur, bariery językowe oraz zróżnicowany zakres danych przetwarzanych w Krajowych Rejestrach Karnych (KRK), warunkował znikomy potencjał inicjatywy (Leciak, 2007). Dopiero na mocy postanowień z Tampere, zainicjowano działania na rzecz wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych w sprawach karnych, zbliżania norm prawa karnego czy intensyfikacji współpracy policyjnej i sądowej.

Brak efektywnych rozwiązań wymiany informacji stwarzał np. potencjalnemu pedofilowi (po wykonaniu wyroku) dogodne warunki by dostać się, zamieszkać i legalnie zdobyć pracę z dziećmi w innym państwie strefy Schengen bez jakiegokolwiek wiedzy o jego przeszłości kryminalnej (zob. np. *Michael...*, b.d.). Eskalacja transgranicznej przestępczości oraz nacisk ze strony opinii publicznej przyczyniły się do powstania idei skomputeryzowanego systemu wymiany informacji pochodzących z KRK w 2004 r. (*Program Haski...*, 2004, pkt 3.2). Na rzecz wdrożenia rozwiązania w 2005 r. ustanowiono jednolity wzór formularza zapytania i udzielenia informacji z KRK (zob. Decyzja Rady 2005/876/WSiSW, załącznik). Przełom nastąpił jednak dopiero w 2009 r., w związku ze standaryzacją procedury wymiany informacji między państwem skazującym a państwem obywatelstwa przestęp-

cy oraz ustanowieniem ram prawnych systemu funkcjonującego w oparciu o znormalizowany format wymiany informacji (zob. Decyzja Ramowa Rady 2009/315/WSiSW, art. 11).

W efekcie tego w 2009 r. ustanowiono Europejski System Przekazywania Informacji z Rejestrów Karnych (Decyzja Rady 2009/316/WSiSW). ECRIS zaczął funkcjonować w 2012 r., jako zdecentralizowany system informacyjny UE tworzony przez KRK, zaprzeczając podstawowym założeniom WSI. Stosowanie jednolitych parametrów alfanumerycznych (kody literowo-liczbowe), pozwoliło na obejście wcześniejszych barier językowych. Znormalizowany format składa się z kodu literowego, który odpowiada parametrowi stadium popełnienia przestępstwa, stopnia udziału, wyłączenia odpowiedzialności lub recydywy. Kody liczbowe odpowiadają natomiast rodzajowi przestępstwa, orzeczonej kary czy środkom bezpieczeństwa (zob. Decyzja Rady 2009/316/WSiSW, załącznik B). Na potrzeby bezpieczeństwa system wykorzystywany jest również np. w celu weryfikacji osób ubiegających się o pracę z dziećmi czy uzyskanie zezwolenia na posiadanie broni palnej.

ECRIS należy jednak uznać za system nie do końca skuteczny. Zdecentralizowana infrastruktura powoduje, iż państwa przechowują informacje wyłącznie o uprzednich wyrokach skazujących wydanych w tym państwie. W rezultacie czego jedynym sposobem na uzyskanie pełnego wymiaru informacji w przypadku braku adnotacji w KRK jest rozesłanie wniosków do wszystkich stron o udzielenie informacji. Ponadto ograniczenie zakresu zastosowania ECRIS do uprzednich wyroków wydanych w UE wobec jej obywateli stworzyło lukę informacyjną dotyczącą skazanych obywateli państw trzecich i bezpaństwowców, zagrażając bezpośrednio bezpieczeństwu strefy Schengen i jej mieszkańców.

Rozwiązanie fundamentalnych mankamentów ECRIS zostało przedstawione przez Komisję Europejską w 2017 r., natomiast formalne regulacje przyjęto dopiero 17 kwietnia 2019 r., ustanawiając scentralizowany, europejski system identyfikacji państw członkowskich posiadających informacje o uprzednich wyrokach skazujących obywateli państw trzecich i bezpaństwowców (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2019/816). Dostęp do ECRIS-TCN będzie możliwy poprzez zintegrowany interfejs ECRIS. Na rzecz precyzyjniejszej identyfikacji przestępców wpisy w systemie konstruowane będą w oparciu o informacje obowiązkowe tj. dane osobowe, obywatelstwo/wa czy numer referencyjny państwa skazującego, informacje dodatkowe nt. dokumentu tożsamości oraz, co istotne, dane biometryczne w postaci odcisków palców i/lub wizerunku twarzy (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2019/816, art. 1–2, 5). Dostęp do systemu poza właściwymi organami krajowymi uzyska również Europol, Urząd Prokuratury Europejskiej oraz Eurojust, który równolegle będzie odpowiadał za rozpatrywanie wnioskodawców zewnętrznych o uzyskanie informacji oraz prowadzenie konsultacji z tym związanych (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2019/816, art. 14–15, 17). Na rzecz interoperacyjności międzysystemowej i realizacji celów, dostęp do stosownych zestawów danych uzyska jednostka centralna ETIAS i VIS. Szacuje się, że ECRIS-TCN zostanie uruchomiony nie prędzej niż w 2023 r., co wynika z problemów z dostosowaniem środków technicznych przez państwa członkowskie i zmianami założeń na etapie wdrażania systemu.

System wjazdu/wyjazdu – EES

Pierwotny brak zdolności VIS do rejestrowania informacji nt. posiadaczy wiz długoterminowych, zwolnionych z obowiązku wizowego oraz weryfikowania nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich w strefie Schengen, zainicjował prace nad uzupełnieniem powstałej luki informacyjno-technicznej. Już w 2005 r., na rzecz uzupełnienia wdrażanego dopiero VIS, a także poprawy zarządzania granicami zewnętrznymi i wzmocnienia bezpieczeństwa strefy, Komisja jako środek długoterminowy zaproponowała wdrożenie europejskiego Systemu Wjazdu/Wyjazdu (*Communication...*, 2005, pkt 5.3.2).

Presja migracyjna, nieuzasadnione wjazdy na teren UE, problemy z obliczaniem okresu dozwolonego pobytu, doprowadziły w 2008 r. do zaprezentowania wstępnego zakresu funkcjonowania EES. Zgodnie z ówczesnymi postanowieniami Komisji, EES powinien posiadać zdolność do zautomatyzowanego rejestrowania informacji nt. wjazdu i wyjazdu obywateli podlegającym oraz zwolnionym z obowiązku wizowego, równoległe identyfikując naruszających okres dozwolonego pobytu w strefie Schengen (zob. Gajda, 2018, s. 87–93; *Communication...*, 2008, pkt 3).

Należy zaznaczyć, że do 2011 r. 11 państw członkowskich wdrażało krajowe EES, jednakże decentralizacja systemów i ograniczone zdolności operacyjne nie pozwalały na skuteczną wymianę informacji między nimi (Komunikat Komisji..., 2011, pkt 3.1.4). W rezultacie tego w ramach „inteligentnych granic” postulowano by EES wdrożyć w oparciu o infrastrukturę scentralizowaną oraz aby przetwarzano w nim dane alfanumeryczne i biometryczne (Komunikat Komisji..., 2011, pkt 3.2). Jednakże brak rozwiązań usprawniających przeprowadzanie kontroli na granicach zewnętrznych i równoległa konieczność rejestrowania wszystkich wjazdów i wyjazdów stwarzała ryzyko paraliżu zewnętrznych przejść granicznych. Równoległe opóźnienia procesów decyzyjnych i problemy z uruchomieniem VIS, skłoniły do przyjęcia wniosku w sprawie ustanowienia EES dopiero w 2013 r. (*Wniosek Komisji Europejskiej...*, 2013). Po niespełna 12 latach negocjacji 30 listopada 2017 r. formalnie ustanowiono EES (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2017/2226).

System Wjazdu/Wyjazdu będzie scentralizowanym oraz zautomatyzowanym systemem służącym każdorazowej rejestracji i przetwarzaniu informacji nt. czasu oraz miejsca wjazdu i wyjazdu obywateli państw trzecich podlegających i zwolnionych z obowiązku wizowego. Ze względów bezpieczeństwa EES będzie rejestrować również odmowy wjazdu. Założenia te będą realizowane w ramach zautomatyzowanego kalkulatora obliczającego i wskazującego okres dozwolonego pobytu, pozostałego czasu bądź przekroczenia limitu czasowego (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2017/2226, art. 1–2, 11). Natomiast w sytuacji przekroczenia okresu dozwolonego pobytu w strefie, system za pomocą zautomatyzowanego mechanizmu informacyjnego przekaże właściwym organom krajowym informacje nt. tychże migrantów (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2017/2226, art. 1, 12).

EES poza zwiększeniem efektywności zarządzania granicami zewnętrznymi pozwoli na skuteczniejszą identyfikację osób niespełniających warunków wjazdu lub naruszających okres dozwolonego pobytu, wykrywanie oszustw związanych z fałszowaniem tożsamości i dokumentów podróży, wykrywanie i zapobieganie poważnej

przestępczości. Jednocześnie zapewni możliwość szerszego zastosowania zautomatyzowanych systemów odpraw granicznych (np. bramek ABC) w celu wstępnej rejestracji danych przechowywanych w chipie na dokumencie podróży (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2017/2226, art. 6). EES będzie szczególnie istotny z perspektywy rozwijanej interoperacyjności międzysystemowej, uzupełniony zostanie kanałem komunikacji z ETIAS i VIS, co pozwoli na ich wzajemne współdziałanie i uzupełnienie. Rozwiązanie zapewni m.in. służbom granicznym możliwość korzystania (w tym aktualizowania i uzupełniania danych) z VIS z poziomu EES natomiast służbom wizowym w odwrotnym kierunku, determinując tym samym wsparcie dla procedur identyfikacyjno-weryfikacyjnych osób i dokumentów (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2017/2226, art. 7–8).

System będzie funkcjonował w oparciu o indywidualne rejestry obywateli państw trzecich. Dane w tym obszarze będą różnić się w zależności od tego czy dana osoba, podlega obowiązkowi wizowemu, jest z niego zwolniona, czy odmówiono jej pozwolenia na wjazd lub w związku ze zmianą decyzji na pobyt w strefie. Tym samym przetwarzane dane alfanumeryczne będą obejmowały m.in. dane osobowe, informacje nt. dokumentu podróży, informacje nt. czasu i miejsca wjazdu i wyjazdu, natomiast dane biometryczne obejmą wizerunki twarzy i dane daktyloskopijne (osoby zwolnione z obowiązku wizowego powyżej 12 r.ż.) (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2017/2226, art. 14–20).

Dostęp do systemu EES będzie zastrzeżony dla organów straży granicznej w celu egzekwowania procedur weryfikacyjno-identyfikacyjnych, organów wizowych w celach rozpatrywania wniosków wizowych oraz decyzji z nimi związanych i imigracyjnych w celach weryfikacyjno-identyfikacyjnych obywateli państw trzecich przebywających na terenie danego państwa członkowskiego. W celach wykrywania i zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu dostęp do systemu (na wniosek) uzyskają również właściwe organy krajowe oraz Europol (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2017/2226, art. 23–30). System powinien zostać wdrożony między trzecim a czwartym kwartałem 2024 r. i będzie wiązał się ze zniesieniem czasochłonnego i niewydolnego w agregowaniu rzetelnych informacji wymogu stemplowania dokumentów podróży, przyczyniając się do obniżenia opóźnień oraz kosztów związanych z odprawami granicznymi (Gajda, 2023, s. 123).

Europejski System Informacji o podróży oraz zezwoleń na podróż – ETIAS

Idea prewencyjnego weryfikowania podróżnych zamierzających przekroczyć granice zewnętrzne strefy Schengen sięga propozycji Komisji z 2008 r. dotyczącej zbadania możliwości wdrożenia Elektronicznego Systemu Zezwoleń na Podróż (ESTA). Założeniem ESTA było obligatoryjne złożenie elektronicznego wniosku o zezwolenie na podróż przez obywateli państw trzecich przed ich przybyciem na granice zewnętrzne, w celu weryfikacji spełnienia warunków wjazdu i identyfikacji potencjalnego ryzyka dla bezpieczeństwa strefy (*Communication...*, 2008, s. 5, 9). Zakres ESTA rozpatrywano w ujęciu czterowariantowym, wobec obywateli państw trzecich zwolnionych z obowiązku wizowego, dla niektórych obywateli zwolnionych z obowiązku wizowe-

go, połączenie ESTA z wizami Elektronicznymi bądź zastąpieniu wymogu wizowego systemem ESTA (Komunikat Komisji..., 2011, s. 7–8).

Wzrost zagrożenia poważną przestępczością, terroryzmem, nielegalnymi migracjami, handlem tożsamościami, a także zawieranie przez UE dwustronnych porozumień w sprawie zniesienia obowiązku wizowego dla pobytu krótkoterminowego towarzyszył równoległemu pogłębianiu luki informacyjnej nt. obywateli państw trzecich zwolnionych z obowiązku wizowego. Dotychczasowe rozwiązania ograniczały się bowiem do pozyskiwania tychże informacji wyłącznie z indywidualnych dokumentów podróży, obniżając tym samym zdolność do prewencyjnej identyfikacji zagrożeń dla bezpieczeństwa.

Potencjalne rozwiązanie potęgującego się problemu zostało zaproponowane przez Komisję Europejską w 2016 r., w postaci unijnego Systemu Informacji o Podróży oraz Zezwoleń na Podróż (Komunikat Komisji..., 2016, pkt 6.3). Instrument stanowił odzwierciedlenie, a zarazem rozwinięcie idei ESTA, funkcjonującego dotychczas m.in. w Stanach Zjednoczonych (zob. Department of Homeland Security, b.d.). Na tej podstawie, już w listopadzie Komisja przedłożyła szczegółowe założenia formalno-prawne ETIAS.

Formalne ustanowienie systemu miało miejsce 12 września 2018 r. (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240). Scentralizowany ETIAS, będzie miał zastosowanie do podróżnych korzystających z ruchu bezwizowego dla pobytów krótkoterminowych i będzie służył wzmocnieniu bezpieczeństwa strefy Schengen. Stanie się to możliwe dzięki prewencyjnej identyfikacji i weryfikacji podróżnych mogących stwarzać potencjalne ryzyko dla bezpieczeństwa nielegalnymi migracjami, poważną przestępczością czy zagrożeniami epidemiologicznymi (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 1–2, 4). Na rzecz skutecznej realizacji zakładanych celów infrastruktura ETIAS pozwoli na zautomatyzowane porównywanie danych z wniosku z pozostałymi WSI UE, bazami Europolu, Interpolu (SLTD, TDAWN) oraz wdrażanymi narzędziami interoperacyjności (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 4, 11–12). System powinien zostać wdrożony wiosną 2025 r.

Idea ETIAS sprowadza się do obligatoryjnego uzyskania przez podróżnych zezwolenia na podróż przed przybyciem i przekroczeniem granic zewnętrznych strefy Schengen. W tym celu konieczne będzie wypełnienie wniosku online lub w aplikacji mobilnej. Formularz wniosku będzie obejmował m.in. dane osobowe, obywatelstwo, wykształcenie, informacje nt. dokumentu podróży, planowego pobytu czy dane korespondencyjne (*ETIAS Application*, b.d.). Ponadto wnioskodawca będzie zobowiązany odpowiedzieć na pytania dodatkowe związane np. z bezpieczeństwem, stanem zdrowia czy historią kryminalną. Wniosek będzie płatny 7 euro dla osób między 18 a 70 r.ż. Zezwolenie będzie ważne przez okres 5 lat i uprawni do nieograniczonej liczby wizyt w strefie Schengen (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 15–18). Dość kontrowersyjne wydaje się jednak pobieranie adresu IP, z którego przesłano wniosek, pozwoli to jednak na wykrywanie oszustw związanych z tożsamością oraz osób zagrożających bezpieczeństwu strefy (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 18). Dzięki realizacji idei interoperacyjności, wniosek w pierwszej kolejności zostanie automatycznie porównany z bazą ETIAS, a następnie z pozostałymi bazami UE, Europolu i bazami SLTD i TDAWN, a w razie konieczności ręcznie weryfikowany

przez właściwe organy (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 19–22). Należy pamiętać, że posiadanie ważnego zezwolenia na podróż stanowić będzie warunek wstępny przekroczenia granicy zewnętrznej, ostateczną decyzję o zezwoleniu na wjazd podejmować będzie straż graniczna.

Dostęp do systemu na potrzeby procedur identyfikacyjno-weryfikacyjnych uzyskają służby graniczne, imigracyjne (w sytuacji gdy wyszukiwanie w EES nie przyniosło rezultatu) (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 13, 47, 49). W celu zweryfikowania informacji nt. statusu zezwolenia na podróż, międzynarodowi przewoźnicy będą mogli skorzystać z ETIAS za pomocą specjalistycznego portalu dla przewoźników (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 13, 45). Dostęp na wnioski w celu zapobiegania, wykrywania i ścigania poważnej przestępczości i terroryzmu uzyskają właściwe organy krajowe i Europol (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 50–52).

Dla celów bezpieczeństwa system będzie dokonywać zautomatyzowanego porównania danych zawartych we wniosku ze szczegółowymi wskaźnikami ryzyka. ETIAS uzupełniony zostanie również listą ostrzegawczą, zarządzaną przez Europol (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1241, art. 1) i obejmować będzie dane sprawców, pomocników, organizatorów lub podejrzanych o popełnienie poważnych przestępstw w tym terroryzmu (Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 2018/1240, art. 33–34). Należy zaznaczyć, że podobna lista osób, grup i podmiotów związanych z działalnością terrorystyczną funkcjonuje w ramach UE od 2001 r.

Zakończenie

Wielkoskalowe systemy informacyjne odgrywają coraz istotniejszą rolę w polityce bezpieczeństwa UE. Przyczyniają się do doskonalenia zarządzania granicami zewnętrznymi i migracjami oraz utrzymania i wzmocnienia bezpieczeństwa strefy Schengen. W ujęciu formalnym funkcjonujące, modernizowane oraz wdrażane systemy informacyjne UE stanowią, odpowiedź na pojawiające się i eskalujące zagrożenia dla bezpieczeństwa „obszaru bez granic” oraz wsparcie dla skonkretyzowanych kierunków polityki UE (np. wizowej, azylowej, migracyjnej). Decydujący wpływ w tym obszarze odegrał wzrost zagrożenia nielegalną migracją i terroryzmem, który urzeczywistnił się m.in. w ramach kryzysu migracyjnego po 2015 r., oraz dokonanych zamachach terrorystycznych w Europie. W ujęciu *stricte* operacyjnym zautomatyzowane przetwarzanie szerokiego katalogu danych alfanumerycznych i biometrycznych oraz stosowanie informacji ostrzegawczych (w tym dotyczących odmowy wjazdu) w ramach WSI zapewnia właściwym instytucjom krajowym oraz UE (tj. Europol, FRONTEX) zdolność szybszego i efektywniejszego identyfikowania, przeciwdziałania i reagowania na zagrożenia wewnętrzne oraz transgraniczne, w tym międzynarodowym terroryzmem, nielegalnymi migracjami, handlem ludźmi, dokumentami czy oszustwami dotyczącymi tożsamości.

Począwszy od drugiego dziesięciolecia XXI w. WSI UE znajdują się w fazie wielowymiarowej rewolucji. W tym czasie zainicjowano proces modernizacji funkcjonujących WSI tj. SIS, VIS i Eurodac oraz ustanowiono nowe instrumenty w po-

staci ECRIS-TCN, EES i ETIAS. Na mocy decyzji organów UE instrumenty uzupełniono o nowe rozwiązania techniczne (np. zwiększające wydolność systemów informacyjnych, zapewniające zdolność zautomatyzowanego przetwarzania danych biometrycznych czy interoperacyjności międzysystemowej, która pozostaje w fazie zaawansowanego rozwoju) i funkcjonalności poprzez rozszerzenie katalogów wpisów i przetwarzanych danych czy też rozszerzenie i ułatwienie dostępu właściwym podmiotom do skonkretyzowanych WSI (np. instytucjom UE, organom odpowiedzialnym za wykrywanie i zwalczanie poważnej przestępczości czy w ograniczonej formie międzynarodowym przewoźnikom). Ustanowione i wdrożone innowacje niewątpliwie przyczynią się do wieloobszarowego wzrostu potencjału i zdolności WSI oraz właściwych instytucji, prowadząc tym samym do poprawy bezpieczeństwa strefy Schengen. Poza pojawieniem się nowych wyzwań i eskalacją wskazanych zagrożeń, istotny wpływ na kierunki działań UE odegrała bieżąca identyfikacja luk systemowo-informacyjnych oraz ogólny postęp technologiczny. Z perspektywy WSI UE w XXI wieku przyjęła dynamiczno-adaptacyjne podejście względem pojawiających się wyzwań politycznych, legislacyjnych, technicznych i zagrożeń dla bezpieczeństwa strefy Schengen. Na szczególne uznanie zasługuje uzupełnienie reaktywnego podejścia WSI do kwestii bezpieczeństwa strefy Schengen o rozwiązania proaktywne (prewencyjne) wyprzedzające potencjalne zagrożenia. Potwierdzają to innowacyjne rozwiązania wdrożone w latach 1995–2022 takie jak np. wpisy prewencyjne zmodernizowanego SIS 2.0 czy ustanowiony w 2018 r. ETIAS.

Idea europejskich WSI nie jest jednak wolna od wyzwań i problemów. Podstawowy problem UE w tym obszarze sprowadza się do długoterminowych opóźnień we wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań i instrumentów. Przyczyną stanu rzeczy należy upatrywać w przedłużających się, niekiedy wieloletnich procesach decyzyjnych (w przypadku EES konsensus polityczny został wypracowany dopiero po 12 latach negocjacji), które wynikają m.in. z rozbieżności interesów politycznych oraz barier legislacyjnych, zbyt dynamicznie przyjmowanych regulacjach prawnych, zmianach techniczno-prawnych na etapie wdrażania rozwiązań, niejednorodnym wdrażaniu rozwiązań przez państwa strony, ogromnych kosztach inwestycyjnych czy opóźnieniach wykonawców. Ogólną skalę problemu obrazuje przypadek EES, który w pierwotnym zamiśle powinien uzyskać zdolność operacyjną w 2022 r., jednakże w obliczu nakładających się problemów szacuje się, że nie nastąpi to szybciej niż pod koniec 2024 roku. W konsekwencji opóźnień EES przesunięciu ulega m.in. data uruchomienia systemu ETIAS. WSI nie są również bezwzględnie niezawodne, są permanentnie narażone na niekontrolowane awarie techniczne czy intencjonalne akty wandalizmu i sabotażu (przeciwko urządzeniom fizycznym tj. bramkom ABC, jak i systemom wirtualnym), które w szczególnych warunkach mogą prowadzić do destabilizacji oraz obniżenia efektywności systemów informacyjnych. Efektywność WSI w znacznej mierze warunkowana jest również przez samych użytkowników, którzy zgodnie z formalnymi procedurami odpowiadają za poprawność i jakość rejestrowanych wpisów. Tym samym bagatelizowanie zidentyfikowanych zagrożeń, opóźnienia, niepełność lub zła jakość danych alfanumerycznych i biometrycznych może prowadzić do zakłócenia istoty oraz funkcjonalności WSI. Z kolei rozszerzenie katalogu podmiotów posiadających dostęp do systemów informacyjnych warunkuje wzrost ryzyka nadużyć,

szczególne w zakresie nieupoważnionego wykorzystania lub dostępu do informacji. Problemów efektywności WSI można upatrywać również w rozbieżnym zakresie katalogowanych danych czy krajowych różnicach proceduralno-prawnych. W ujęciu generalnym powyższe wyzwania oraz problemy mogą przyczynić się do ograniczenia lub opóźnienia rozwoju potencjału WSI, a tym samym zdolności właściwych organów i instytucji krajowych oraz UE w zakresie zapewnienia, utrzymania i wzmocnienia bezpieczeństwa strefy Schengen.

Bibliografia

- Badźmirowska-Masłowska K. (2013), *Obszar wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej: Geneza, ewolucja, współczesne wyzwania*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa.
- Barcik J., Wentkowska A. (2014), *Prawo Unii Europejskiej*, wydanie 1, C.H. Beck, Warszawa.
- Communication from The Commission to The Council and The European Parliament on improved effectiveness, enhanced interoperability and synergies among European databases in the area of Justice and Home Affairs* (2005), COM(2005) 597 final, eur-lex.europa.eu, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0597&from=SV>, 15.11.2022.
- Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions, Preparing the next steps in border management in the European Union* (2008), COM(2008) 69 final, eur-lex.europa.eu, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0069:FIN:EN:PDF>, 15.11.2022.
- Cymbranowicz K. (2020), *Strefa Schengen – Gdzie jesteście i dokąd zmierzamy? Przyszłość projektu „Europy bez granic” w kontekście kryzysu migracyjnego 2015+*, „Przegląd Zachodni”, nr 1.
- Czaplicki K. (2021), *Schengen Information System (SIS)*, „GIS Odyssey Journal”, vol. 1, nr 2.
- Czapliński W. (2005), *Obszar wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości: Współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych*, Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji, Warszawa.
- Decyzja Komisji z dnia 30 listopada 2009 r. *określająca pierwsze regiony, w których uruchomiony zostanie wizowy system informacyjny (VIS) (notyfikowana jako dokument nr C(2009) 8542)* (2009), Dz. U. UE L 23/62 z dnia 27.01.2010.
- Decyzja Rady 2005/876/WSiSW z dnia 21 listopada 2005 r. *w sprawie wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego*, Dz. U. UE L 322/33 z 9.12.2005.
- Decyzja Rady 2007/533/WSiSW z dnia 12 czerwca 2007 r. *w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen drugiej generacji (SIS II)*, Dz. U. UE L 205/63, 7.08.2007.
- Decyzja Rady 2009/316/WSiSW z dnia 6 kwietnia 2009 r. *w sprawie ustanowienia europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS), zgodnie z art. 11 decyzji ramowej 2009/315/WSiSW*, Dz. U. UE L 93/33, z 7.04.2009.
- Decyzja Rady 2004/512/WE z dnia 8 czerwca 2004 r. *w sprawie ustanowienia Wizowego Systemu Informacyjnego (VIS)*, Dz. U. UE L 213/5 z 15.06.2004.
- Decyzja Ramowa Rady 2008/675/WSiSW *w sprawie uwzględniania w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej*, Dz. U. UE L 220/32 z 15.08.2008.
- Decyzja ramowa Rady 2009/315/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. *w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji*, Dz. U. UE L 93/23 z 07.04.2009.

- Department of Homeland Security (b.d.), *Electronic System for Travel Authorization*, <https://esta.cbp.dhs.gov/>, 15.11.2022.
- Drozdziukowska M. (2008), *Schengen z perspektywy polskich doświadczeń*, w: *Polska w strefie Schengen: Refleksje po pierwszym roku członkostwa*, red. B. Radzikowska-Kryśczak, A. Sadownik, Warszawa.
- ETIAS Application (b.d), [etias.com](https://etias.com/etias-application), <https://etias.com/etias-application>, 16.11.2022.
- European Commission, *Amended proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council on the establishment of 'Eurodac' for the comparison of biometric data for the effective application of Regulation (EU) XXX/XXX [Regulation on Asylum and Migration Management] and of Regulation (EU) XXX/XXX [Resettlement Regulation], for identifying an illegally staying third-country national or stateless person and on requests for the comparison with Eurodac data by Member States' law enforcement authorities and Europol for law enforcement purposes and amending Regulations (EU) 2018/1240 and (EU) 2019/818 (2020)*, COM (2020) 614 final, [eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:614:FIN), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:614:FIN>, 12.11.2022.
- European Union Agency for the Operational Management of Large-scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice (eu-LISA) (2022a), *SIS II 2021: Annual statistics*, [eulisa.europa.eu](https://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/SIS%20II%20-%202021%20Statistics.pdf), <https://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/SIS%20II%20-%202021%20Statistics.pdf>, 11.11.2022.
- European Union Agency for the Operational Management of Large-scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice (eu-LISA) (2022b), *Eurodac 2021 Statistics*, [eulisa.europa.eu](https://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/Eurodac%202021%20Statistics%20-%20Report.pdf), <https://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/Eurodac%202021%20Statistics%20-%20Report.pdf>, 12.11.2022.
- European Union Agency for the Operational Management of Large-scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice (eu-LISA) (2022c), *Factsheet – Report on the technical functioning of the Visa information System (VIS)*, [eulisa.europa.eu](https://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/2021%20VIS%20Report%20-%20Factsheet.pdf), <https://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/2021%20VIS%20Report%20-%20Factsheet.pdf>, 13.11.2022.
- Europejska Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych, sporządzona w Strasburgu dnia 20 kwietnia 1959 r.*, Dz. U. 1999, Nr 76, poz. 854.
- Gajda A. (2018), *Znaczenie unijnego systemu wjazdu/wyjazdu dla wzmocnienia bezpieczeństwa i skutecznego zarządzania granicami zewnętrznymi*, „Przegląd Europejski”, nr 3.
- Gajda A. (2020), *Najnowsze technologie i zarządzanie granicami zewnętrznymi Unii Europejskiej*, „Krytyka Prawna”, vol. 12, nr 4.
- Gajda A. (2023), *Znaczenie i rola agencji ds. zarządzania wielkoskalowymi systemami informatycznymi (eu-LISA) w zapewnianiu bezpieczeństwa na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej*, „Studia Prawnoustrojowe”, nr 60.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady (2011), *Inteligentne granice – możliwe warianty i kierunki*, KOM(2011) 680 wersja ostateczna, [orka.sejm.gov.pl](https://orka.sejm.gov.pl/SUEVIkad.nsf/Pliki-zal/COM_2011_680_PL_ACTE_f.pdf/$file/COM_2011_680_PL_ACTE_f.pdf), [https://orka.sejm.gov.pl/SUEVIkad.nsf/Pliki-zal/COM\\_2011\\_680\\_PL\\_ACTE\\_f.pdf/\\$file/COM_2011_680_PL_ACTE_f.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/SUEVIkad.nsf/Pliki-zal/COM_2011_680_PL_ACTE_f.pdf/$file/COM_2011_680_PL_ACTE_f.pdf), 20.11.2022.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady (2016), *Sprawniejsze i bardziej inteligentne systemy informacyjne do celów zarządzania granicami i zapewnienia bezpieczeństwa*, COM (2016) 205 final, [eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/ALL/?uri=COM%3A2016%3A0205%3AFIN), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/ALL/?uri=COM%3A2016%3A0205%3AFIN>, 16.11.2022 r.
- Komunikat Komisji (2022) *w sprawie wytycznych operacyjnych dotyczących wykonania decyzji wykonawczej Rady 2022/382 stwierdzającej istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkującej wprowadzeniem tymczasowej ochrony*, Dz. U. UE. CI 126/1 z 21.3.2022.
- Komunikat prasowy Rady UE (22.06.2022), *Azyl i migracja: Rada zatwierdza mandaty negocjacyjne w sprawie Eurodac i kontroli przesiewowej, a 21 państw przyjmuje deklaracje*

- cję w sprawie solidarności*, consilium.europa.eu, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2022/06/22/migration-and-asylum-pact-council-adopts-negotiating-mandates-on-the-eurodac-and-screening-regulations/>, 12.11.2022.
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie z dnia 28 lipca 1951 r.*, Dz. U. 1991, Nr 119, poz. 515.
- Konwencja Wykonawcza do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach* (1990a), Dz. U. L 239 z 22.9.2000.
- Konwencja wyznaczająca państwo odpowiedzialne za rozpatrywanie wniosków o azyl złożonych w jednym z Państw Członkowskich Wspólnot Europejskich, sporządzona w Dublinie dnia 15 czerwca 1990 r.* (1990b), Dz. U. 2005, Nr 24, poz. 194.
- Leciak M. (2007), *Problematyka „Europejskiego Rejestru Skazanych”*, „Prokuratura i Prawo”, nr 4.
- Michael Fourniret: *Ogres of the Ardennes: Crime Files* (b.d.), [crimeandinvestigation.co.uk](https://www.crimeandinvestigation.co.uk), <https://www.crimeandinvestigation.co.uk/crime-files/michel-fourniret>, 14.11.2022 r.
- Ministry of Interior of The Slovak Republic (b.d.), *Schengen Information System*, https://www.minv.sk/?Schengen_Information_System&fbclid=IwAR0uX4pIb2UZhNEI_JvcKL-Ri3BV0EG8-3SS9nXkYYi24JWFNQzIPxhr81Rg, 9.11.2022.
- Orav A. (23.06.2022), *European Parliament, legislative train 06.2022: 5 promoting our European way of life*, [europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu), <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/carriage/jd-recast-eurodac-regulation/report?sid=6001>, 12.11.2022.
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka* (1948), https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf, 13.11.2022.
- Presidency conclusions, Seville European Council 21 and 22 June 2002* (24.10.2002), [consilium.europa.eu](https://www.consilium.europa.eu), <https://www.consilium.europa.eu/media/20928/72638.pdf>, 13.11.2022.
- Program Haski: wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej* (2004), Dz. U. UE C 53/1 z 3.03.2005.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2226 z dnia 30 listopada 2017 r. *ustanawiające system wjazdu/wyjazdu (EES) w celu rejestrowania danych dotyczących wjazdu i wyjazdu obywateli państw trzecich przekraczających granice zewnętrzne państw członkowskich i danych dotyczących odmowy wjazdu w odniesieniu do takich obywateli oraz określające warunki dostępu do EES na potrzeby ochrony porządku publicznego i zmieniające konwencję wykonawczą do układu z Schengen i rozporządzenia (WE) nr 767/2008 i (UE) nr 1077/2011*, Dz. U. UE L 327/20 z 9.12.2017.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1240 z dnia 12 września 2018 r. *ustanawiające europejski system informacji o podróży oraz zezwoleń na podróż (ETIAS) i zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1077/2011, (UE) nr 515/2014, (UE) 2016/399, (UE) 2016/1624 i (UE) 2017/2226*, Dz. U. UE L 236/1 z 19.09.2018.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1241 z dnia 12 września 2018 r. *zmieniające rozporządzenie (UE) 2016/794 w celu ustanowienia europejskiego systemu informacji o podróży oraz zezwoleń na podróż (ETIAS)*, Dz. U. UE L 236/72 z 19.09.2018.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1806 z dnia 14 listopada 2018 r. *wymieniające państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizy podczas przekraczania granic zewnętrznych, oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu*, Dz. U. UE L 303/39 z dnia 28.11.2018.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1860 z dnia 28 listopada 2018 r. *w sprawie użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen do celów powrotu nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich*, Dz. U. UE L 312/1 z 7.12.2018.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1861 z dnia 28 listopada 2018 r. *w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen*

- (SIS) w dziedzinie odpraw granicznych, zmiany konwencji wykonawczej do układu z Schengen oraz zmiany i uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1987/2006, Dz. U. UE L 312/14 z 7.12.2018.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1862 z dnia 28 listopada 2018 r. w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen (SIS) w dziedzinie współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, zmiany i uchylecia decyzji Rady 2007/533/WSiSW oraz uchylecia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1986/2006 i decyzji Komisji 2010/261/UE, Dz. U. UE L 312/56 z 7.12.2018.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/816 z dnia 17 kwietnia 2019 r. ustanawiające scentralizowany system służący do ustalania państw członkowskich posiadających informacje o wyrokach skazujących wydanych wobec obywateli państw trzecich i bezpaństwowców (ECRIS-TCN) na potrzeby uzupełnienia europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2018/1726, Dz. U. UE L 135/1 z 22.05.2019.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1987/2006 z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen drugiej generacji (SIS II), Dz. U. UE L 381/4 z 28.12.2006.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania rozporządzenia (UE) nr 604/2013 w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca oraz w sprawie występowania o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1077/2011 ustanawiające Europejską Agencję ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (przekształcenie), Dz. U. UE L 180/1 z 29.6.2013.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (wersja przekształcona), Dz. U. UE L 180/31 z 29.06.2013.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1134 z dnia 7 lipca 2021 r. w sprawie zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 767/2008, (WE) nr 810/2009, (UE) 2016/399, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240, (UE) 2018/1860, (UE) 2018/1861, (UE) 2019/817 i (UE) 2019/1896 oraz uchylecia decyzji Rady 2004/512/WE i (WE) nr 2008/633/WSiSW w celu zreformowania Wizowego Systemu Informacyjnego, Dz. U. UE L 248/11 z 13.07.2021.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 767/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie Wizowego Systemu Informacyjnego (VIS) oraz wymiany danych pomiędzy państwami członkowskimi na temat wiz krótkoterminowych (rozporządzenie w sprawie VIS), Dz. U. UE, L 118/60 z 13.08.2008.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 2424/2001 z dnia 6 grudnia 2001 r. w sprawie rozwoju Systemu Informacyjnego Schengen drugiej generacji (SIS II), Dz. U. L 328 z 13.12.2001.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 2725/2000 z dnia 11 grudnia 2000 r. dotyczące ustanowienia systemu Eurodac do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania Konwencji Dublinskiej, Dz. U. L 316 z 15.12.2000.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 407/2002 z dnia 28 lutego 2002 r. ustanawiające niektóre zasady wykonania rozporządzenia (WE) nr 2725/2000 dotyczącego ustanowienia systemu Eurodac

- do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania Konwencji dublińskiej, Dz. U. L. 062 z 5.03.2002.
- Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące wdrożenia rozporządzenia (WE) nr 767/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie utworzenia wizowego systemu informacyjnego (VIS), wykorzystania odcisków palców na granicach zewnętrznych oraz wykorzystania danych biometrycznych w procedurze składania wniosków wizowych/Ocena REFIT* (2016b), COM(2016) 655 final, eur-lex.europa.eu, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX:52016DC0655>, 13.11.2022.
- Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady: Dostępność i gotowość rozwiązań technologicznych umożliwiających identyfikację osoby na podstawie odcisków palców przechowywanych w Systemie Informacyjnym Schengen drugiej generacji (SIS II)* (2016a), COM(2016) 93 final, eur-lex.europa.eu, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0093&from=LT>, 10.11.2022.
- Szlachter D. (2007), *Walka z terroryzmem w Unii Europejskiej – nowy impuls*, Adam Marszałek, Toruń.
- Układ między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach* (1985), Dz. U. L 239 z 22.9.2000.
- Uruchomienie Systemu Informacyjnego Schengen drugiej generacji (SIS II)*, 10.04.2013, policja.pl, <https://www.policja.pl/pol/sirene/aktualnosci/85824,Uruchomienie-Systemu-Informacyjnego-Schengen-drugiej-generacji-SIS-II.html>, 10.11.2022.
- Visa Information System Supervision Coordination Group (VIS SCG) (2021), *Activity Report 2019–2020*, Brussels, edps.europa.eu, https://edps.europa.eu/system/files/2022-02/22-02-08_vis-seg-activity-report-2019-2020_en_0.pdf, 13.11.2022.
- Wawrzyk P. (2006), *Sprawy wewnętrzne i wymiar sprawiedliwości w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- Wawrzyk P. (2008), *Współpraca policyjna a System Informacyjny Schengen II*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- Wawrzyk P. (2012), *Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej*, Poltext, Warszawa.
- Wniosek Komisji Europejskiej Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie utworzenia systemu wjazdu/wyjazdu (EES) w celu rejestrowania danych dotyczących wjazdu i wyjazdu obywateli państw trzecich przekraczających granice zewnętrzne państw członkowskich Unii Europejskiej* (2013), COM(2013) 95 final 2013/0057 (COD), eur-lex.europa.eu, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013PC0095&from=LT>, 15.11.2022.
- Wnioski o azyl w UE – infografika* (30.08.2022), consilium.europa.eu <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/asylum-applications-eu/>, 12.11.2022.
- Wornalkiewicz W. (2020), *Procesy informacyjne w zarządzaniu*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Opole.
- Wyligąła H. (2019), *Cyfryzacja zarządzania migracjami w Unii Europejskiej*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego”, vol. 13, nr 2.

Streszczenie

Utworzenie strefy Schengen stanowi jedno z największych osiągnięć integracji europejskiej, prowadząc m.in. do zniesienia kontroli na granicach wewnętrznych. W celu efektywnego zarządzania granicami zewnętrznymi oraz zapewnienia i wzmocnienia bezpieczeństwa

strefy Schengen podjęto decyzję o wdrożeniu wielkoskalowych systemów informatycznych (WSI). Przedmiotem artykułu jest analiza funkcjonujących i wdrażanych WSI UE zarządzanych w wymiarze operacyjno-technicznym przez Europejską Agencję ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości. Celem artykułu jest określenie pierwotnych oraz aktualnych założeń formalnych i funkcjonalności WSI UE (wg stanu na październik 2022 r.), wskazanie roli, istoty, a także identyfikacja czynników warunkujących modernizację i wdrażanie innowacyjnych instrumentów, równoległe obrazując ich przebieg. Celem pośrednim jest zdefiniowanie kierunku polityki bezpieczeństwa UE w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa strefy Schengen w XXI w. Na rzecz weryfikacji przyjętego podejścia badawczego, posłużono się metodą komparatystyczną i analizy instytucjonalno-prawnej.

Słowa kluczowe: strefa Schengen, wielkoskalowe systemy informacyjne (WSI), Unia Europejska, wzmacnianie bezpieczeństwa

Strengthening the security of the Schengen area: The issue of large-scale information systems in the security policy of the European Union

Summary

The creation of the Schengen area is one of the greatest achievements of European integration, leading among others to lift internal border controls. In order to effectively manage the external borders and ensure and strengthen the security of the Schengen area, decisions were made to implement large-scale information systems (LSIS). The subject of the article is the analysis of the functioning and implemented EU LSIS managed in the operational and technical dimension by the European Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice. The aim of the article is to define the original and current assumptions (status for October 2022), to indicate their role and essence, as well as to identify the factors conditioning the modernization and implementation of innovative instruments, simultaneously illustrating their course.. An intermediate goal is to define the direction of the EU security policy in terms of ensuring the security of the Schengen area in the 21st century. In order to verify the adopted research approach, the Author used the comparative method and institutional and legal analysis.

Key words: the Schengen area, large-scale information systems (LSIS), the European Union, strengthening security

